

Oglas, pripadajući ist. i računaju se na temelju običnog cijenika ili po dogovoru.

Novci za predbrojbu, oglas ist. računaju se naputnicom ili položnicom pošt. štedionice u Beču na administraciju lista u Puli.

Kod naručbe valja točno označiti ime, prezime i najbližu poštu predbrojnika.

Tko list na vrijeme ne primi, neka to javi odgovarajućem u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poštarina, ako se izvana napiše „Reklamacija“.

Caklovnog računa br. 347349.

Telefon tiskare broj 38.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu male stvari, u nedjelu sve pokvare.“ Narodna poslovica.

Izlazi svakog četvrtka o pedeset.

Netiskani dopisi se ne vraćaju, epodpisani ne tiskaju, a nefrankirani ne primaju. Predplata sa poštarinom stoji: 10 K u obće, 5 K za seljake } na godinu ili K 5—, odu. K. 258 za pol godine

Izvan carvine više poštarina. Plaća i utražuje se u Pall.

Pojedini broj stoji 10 h, zadržati 20 h, koji u Puli, toli, izvan iste.

Uredništvo i uprava nalazi se u „Tiskari J. Krmpotić i dr.“ (Via Sissano), kamo neka se naslovljuju sva pisma i predplate.

Odgovorni urednik i izdavač Josip Hain. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. M. Mandić u Trstu. (Via Chiozza 12).

Istarski sabor.

U posljednjem broju ovog lista dali smo obširno izvješće o V. i VI. sjednici, a porve kratko o VII., koja je, brojeći i one od decembra 1902, bila deseta, a držana je na dan Martinje.

Isto tako damo danas posve kratko izvješće o sjednici VIII. (11.), koja je bila dne 12. novembra i o IX. (12.) koja je bila, posljednja ovog zasjedanja, držana dne 13. novembra.

Kasniji brojevi „Naše Sloge“ donesti će u cjelosti, barem hrvatske govore, predloge i upite naših zastupnika, koje su oni izrekli ili postavili u te dvie zadnje, dosta znamenite sjednice:

VIII. sjednica (11.)

Započela je nešto poslie 4 ure po podne u četvrtak 12. novembra.

Predsjednik poziva tajnika Varetona, da pročita zapisnike posljednjih dviju sjednica. Odobreni su nakon običnih kratkih opazaka.

Na dnevnom redu stoje predlozi školskog odbora. t. j. izvješće o mirovinskoj zakladi za učitelje za god. 1903. do 1904.

Ti su obručani odobreni. Izvjestitelj dr. Vareton izvješćuje o proračunu školske zaklade za 1903 (a već smo na polovici novembra).

Govore od naše strane zast. Spinčić, koji je podvrgao oštroj razsudi sve nevolje našega školstva i potrebe hrvatskoga puka u Istri u tom pogledu. Oborio se je, kako on znađe, na školske takse, na nepravedan način, kojim se utjeruju i na pomanjkanje pučkih škola za naš narod usporujući toga, da same školske takse donasaju pokrajini godimice svojih 180.000 K. Postavlja trinaest predloga, kojimi bi se pomoglo pučkomu školstvu u Istri. Taj znameniti govor i predloge donesti će koji buduć broj ovog lista.

Zast. Kompare, koji je od više godina član kotarskoga školskoga vieća u Kopru, izkazao je u kratko poviest našega pučkoga školstva, jezgrovito dokazivao potrebe novih škola za naš narod i žigosao postupak oblasti u tom smjeru.

Izvjestitelj dr. Vareton, nemoguć odmah odgovoriti u ime skol. odbora na zahtjeve, što ih je u svojih predlozih postavio zast. Spinčić, pita, da se za malo minuta odgodi sjednicu.

To je učinjeno.

Poslie toga izvješćuje isti dr. Vareton, da školski odbor neke točke predloga zastupnika Spinčića prima, ali to same djelomice i promjenjeno onako, kako bi to talijanskoj strani tobože manje škodilo. Govori na dugo i široko proti tomu, što je prigodom zadnje Tjelove vjeroutičel puljske njemačke gimnazije dao nabaviti i od učenika nositi papinsku zastavu (bijelozutu), tuži se na zapostavljanje talijanskoga jezika na istom zavodu i na neku silu, koja da se u tom pogledu čini djakom talijanske narodnosti. Tuži se također proti tomu, što je školska taksa na njemačkoj gimnaziji u Puli samo 40 K, dočim je na talijanskoj gimnaziji u Kopru 60 K godišnjih.

Hoće da se razdiele učiteljste u Kopru u jedno čisto talijansko i u drugo za Slavene, i ovo posljednje da bude preneseno drugamo. Odobrava u ime školskog odbora, koji uzkrčuje novce za neke nove hrvatske pučke škole (n. pr. Sv. Lovreč-Predubac, Vranja, Vrh na Krku) sve dotle dok vlada ne zadovolji zahtjevu glede preuredjenja učiteljsta u Kopru.

Zast. dr. Laginja, govoreći talijanski, predbacuje većini, da nije pravo, što se ona i njezin zemaljski odbor osvećuju na našem narodu, nedozvoljujuć potrebitih škola, dok vlada ne zadovolji zahtjevom talijanske stranke. Kaže, da smo i mi za to, da se koparsko učiteljste razdvoji i da se ono za Hrvate i Slovence makar prenese iz Kopra. I on je proti tomu, da se u Istri, gdje neima njemačke narodnosti, podržavaju skroz njemačke škole, gdje i hrvatska i talijanska djeca teže uče, pak bi i njemački bolje znala, kad bi se taj jezik po kakove tri ure na tjedan učila kao predmet, ali na temelju svojega narodnog jezika.

Spominje kako je u Istri još danas najmanje preko 12 timca djece, koja bi po svojoj dobi bila dužna polaziti školu, kad bi bila mjesta i učitelje za nje. Prosvjeduje proti tomu, da se škole kratke i dovikuje Talijanom, neka oni svoj račun s vladom obave drugacije, a ne osvećujuć se na hrvatskoj sirotilnji. Prosvjeduje napokon i proti tomu, što se naša mjestna imena u izvješćih zemaljskoga i školskoga odbora pišu krivo, n. pr. Aurania na mjesto Vranja. I on govori na koncu proti bezbožnim školskim taksam. Izjavlja se konačno sporazuman s tim, da se u Istri po obstojećih zakonih može namjestiti i učiteljeva na mješovitu školu, ako se neima učitelja i pripovieda slučaj, da je naša stranka znala to već do sada nekom zgodom porabiti.

Prelazi se na glasovanje školskog proračuna za god. 1903., pak onoga za 1904., koji se je istodobno razpravljao. Manjina je glasovala proti. — Primljene su također resolucije, predložene od prof. Spinčića, ali samo djelomice, t. j. u koliko ih je prihvatilo školski odbor.

Zast. Zarotti izvješćuje o molbi kneza Vrede i društva za gradnju električnih željeznica, da bi im pokrajina dala nekoliko garancije za dohodak od električne željeznice Matulje-Opatija-Lovran koju bi gradili. Buduć ta molba nema svih potrebitih podataka, da bi se uzunglo nešto stalna odlučiti, predlaže, da se poravni moliteljem neka molbu popune i za buduće zasjedanje na novo predlože. — Primljeno bez prigovora.

Zast. Mandić i dr. podnasaju predlog da se vlada pozove, neka prigodom obnove trgovačkog ugovora s Italijom ne obnovi više vinskiu klauzulu, nego neka talijansko vino bude plaćalo uvozarinu od 20 for. u zlatu kao i druga tuđjavina, a ne samo for. 3-77 kao do sada.

Zast. Davanzo (od talijanske strane) govori, da će po njegovom sudu klauzula

i nadalje obstajati, ali svejedno da nije protivan, da se predlog dađe poljudjelskom odboru na proučenje i izvješće.

Zast. Zarotti dodaje k predlogu Davanzovom to, da poljudjelski odbor prouči i izvjesti o tom, da u budućem ugovoru s Italijom, ako bi vinska klauzula imala biti obnovljena kao do sada, neka bude slobodno od uvozarine u Italiju naše gorivo drvo i gradjevni lies.

Zast. Mandić pristaje na taj dodatak i sabor prihvaća predlog, da ovo pitanje bude dana poljudjelskom ili ti agrarnom odboru.

Zast. Vidulich predlaže, da se pozove vlada neka bi postavila jedan parobrod za vožnju pošte (a dakako i ljudi i robe) između Malog sela, Unija i Suska (Sansega). — Primljeno.

Zast. Spinčić postavlja obrazloženi predlog, da bude dozvoljeno držati k oze u nekih krajevih Istre, naime onuda gdje već ne može biti škole, jer je gora poodrasla. Predlog je izručen za izvješće sašorskom odboru.

Zast. Tomasi u ime zemaljskog odbora odgovara na interpelaciju zast. Mandića glede ceste Karolja-Montrilj-Sv. Ivan od Šterne, dokazujuć, da još nije sve gotovo za ustanovljenje, prinosa koliko će dati vlada, a koliko zemaljski odbor. Buduć izerpljeno, što je bilo na dnevnom redu i kasna doba, predsjednik zatvara sjednicu u 10 ura večer i uride drugu za petak 13. novembra 1903. u 3 ure po podne.

Sjednica IX. (12.)

Predsjednik otvara sjednicu nešto poslie tri sata poslie podne.

Tajnik dr. Ventrella čita zapisnik posljednje sjednice. Odobren bez prigovora.

U ime financijalnog odbora izvjestitelj dr. Bartoli čita izvješće o proračunih za g. 1903. i 1904. U glavnoj razpravi od naše strane govori zastupnik Spinčić. To je bio jedan od najznamenitijih njegovih govora, što ih je on izrekao, bilo u Beču, bilo na zemaljskom saboru. Sama većina, ramjuć po glas, da nije nešto svakdanjega, slušala je pomno, a oni, koji su razumjeli hrvatski, tumačili su drugim, što Spinčić govori. Taj govor donieli ćemo po stenografskom zapisniku kako ga je uhitio vladin stenograf. Glavno što je, možemo reći već danas, da je naš zastupnik oštro korio način, kojim se nad nami vlada i upozorio talijansku stranku, neka se prihvati pravice i zakona, da budemo složni u ovoj pokrajini, jer će inače nas i Talijane poklopiti velika njemačka država. Poslie Spinčića govorio je zast. dr. Laginja. On je ovog zasjedanja govorio skoro uvijek samo talijanski i tako nekim načinom bio tumač naših potreba i želja za one nekoje od talijanske stranke, koji ništa neznaju hrvatski. Rekao je među injim, da je žaliti, što predsjedništvo sačinjava ne hrvatskoga stenografa, jer već n. pr. samo ono velikih istina, što ih je malo prije izrekao zastupnik Spinčić, bilo

bi vrijedno, da Talijani saznaju baš od rječi do rječi.

Nećemo odobriti proračuna ni za g. 1903., jer smo i onako već u polovici novembra te je dakle prošlo, što se je htjelo; nećemo odobriti ni proračuna za g. 1904., jer predviđamo, da ni do godine neće biti za naš narod bolje. Već pred više od 20 godina carevskom sudiste sudilo je, da zemaljski odbor na hrvatske podneske mora odgovarati u tom jeziku, ali to se ne vrši ni danas. Svuda u Austriji je drugacije i pravednije. Spominje Goricu, gdje je pokojni grof Coranini kao načelnik male občine Sv. Petra, pisao slovenski zemaljskom odboru one zemlje, kojoj je sam bio na čelu. Opo-minje Talijane, neka se sprijatelje s Hrvat, kako su se i oni u Dalmaciji i neka krovi pravicu. Nismo više ni u Istri samo pastiri ni seljaci. Imamo i mi Hrvati ljudi izučeni, pak nas morate smatrati za jednake. Ovak, dok se ni koljemo, prva mjesta u pokrajini zauzimaju ljudi, koji nisu sinovi ove zemlje. Ali oni ipak su bolji za vas nego za nas, jer na primjer predsjednik prizivnog suda znade talijanski ali nezna hrvatski. Biskup Nagel, imenovan za Trst, znao je već iz Rima ljepo talijanski, ali za ogromnu većinu svojih hrvatskih ovtica počeo se je učiti naš jezik tekak kod je bio imenovan. Hrvati u Dalmaciji zajamčili su Talijanom; da mogu živiti slobodni i sjegurni. Zajamčite vi nam tako, pa evo mir. Ne možemo glasovati proračuna ni za to, jer zemaljski odbor nije izpunio svoje dužnosti ni u jednom od najznamenitijih pitanja, naime nije predložio zakonske osnove o proširenju izbornog prava, kako mu je bilo ponovno naloženo.

Nadaljujuć svoj govor, zast. Laginja, prelazi na jednu jur prijavljenu interpelaciju na zemaljski odbor te ju u obliku govora iznese tako, da je statut jedne kreditne zadruge u Vodnjanu, koju je za ta-mošnje Talijane on pomogao ustanoviti, a predstavnici talijanske stranke onda rovali proti njoj obećujuć ljudem svašta, ako se odbiju od njega. Navadja i pismo, koje je pisano zemalj. odboru u tom pogledu i još mjeseca marča 1901. izjavivši, da će prestati raditi kao nadzornik one „Casso rurale“ samo neka joj zemaljski odbor dađe pomoć kako je za taj slučaj zemalj. kapetan obećao, ali na to pismo nikada nije imao odgovora. Pita, kakvi je to postupak.

Tuži se konačno na to, da zemalj. odbor na mjesto da dađe pomoći onim malim posujilaicam u Istri, koje su za pomoć molije, zahtjevao je od njih talijanske prevode njihovih statuta, što ljudi na selu i nepoznajuć znanstvene izraze u više jezika, nisu ni mogli učiniti bez truda, gubitka vremena i troška.

U govoru dra. Laginje bilo je smotnih za zemalj. odbor i za talijansku većinu, jer su se našli prisiljeni da mu odgovaraju svaki na svoj način: predsjednik dr. C. Rampitelli, koji se je ispričao,

zemaljski prisjednik dr. Chersich, koji sve po Krasu i na kolih, kad se, to može izjavio, da zemalj. odbor tobože pravedito postupka pri dieljenju podpora raznim po-
sujilnicima (Casse rurali), onda prisjed-
nik dr. Cleva, koji je kazivao, kako to-
bože talijanski narod u Dalmaciji trpi.
Dr. Cleva svršio je svoj govor ovako,
da su Talijani u Dalmaciji priznali, da je
ono slovinška zemlja, pak da prizajmo
mi, da je Istra talijanska zemlja, pak da
će mir biti odmah gotov.

(Bella bravura! daj se zaklat, pak
onda će bit mir. Op. sl.)

Napokon je proti dru. Laginje govorio
i dr. Bartoli tvrdeći, da se u saboru is-
tarskom mora raspravljati samo talijanski,
da Talijani imaju mnogo neprijatelja uz
nas i da njihovi neprijatelji, kao i sama
vlada, drže s nami, i zato, da ovi nama
ne mogu popustiti ništa i da će braniti
svoju narodnu misao u Istri, koja im je
drag od toliko stvari, možda draža i od
samoga života.

Gore spomenuti govor dra. Laginje
trajao je skoro puna dva sata.

Prigodom te razprave o proračunih
došao je na red i predlog zast. Kom-
pare, da se odluči 30.000 kruna pomoći
za uređenje Osapske rijeke i Ri-
žane.

Odgovara mu zemalj. prisjednik dr.
Cleva, da zato još nema nacrti pri ze-
malj. odboru i da će ovaj odlučiti onda,
kada bude takov projekt poznat.

Zast. Dr. Constantini predlaže
neka se zemalj. odbor obrati na vladu, da
uredi pristanište u plominskoj luci. Zast.
Venier pita, je li već zemalj. odbor pod-
pisao pogodbu s vladom za uređenje do-
line na vodi Mirni (Quietu). Odgovara mu
prisjednik Tomasi, da takva pogodba još
nije potpisana, jer se čeka ustanovljenje
vodne zadruge. Zem. odbor nastojati će,
da vlada bude dala polovicu svega troška.
Govore još o tom dr. Venier i Davanzo
i nakon malog pretrgača sjednice dr.
Rizzi, koji izjavlja da zem. odbor može
potpisati ugovor s vladom glede uređenja
Mirne bez kakove nove odluke saborske.

Zast. Andrijić govori k prora-
čunu dakako hrvatski, i počme čitati
jednu interpelaciju, koju je već pred ne-
koliko dana predložio predsjedništvu, a
ono je nije dalo pročitati. Predsjednik
krati, ali zastupnik Andrijić čita dalje i
sve jačim glasom, dok predsjednik zvonči.
Predsjednik pretrgne sjednicu za malo časa,
a kad je opet počela, častni Andrijić
opet glasno čita svoj spis; po prilici kad
je dočitao, uzeo mu je predsjednik be-
sjednu.

Dolazi na red zast. Mandić. Govo-
rio je poglavito o naslovu „Troškovi
uprave“, pa kako je često spominjao
Dalmaciju, predsjednik mu je više puta
pretrgao govor.

Zast. dr. M. Trinajstić govori
proti onaj stavki proračuna, gdje su po-
većane plaće za zemaljske činovnike i
hoće, da se ono povišenje briše, kad nije
još odobren novi službovnik pokrajinski.
Odgovara mu dr. Bartoli kako može.

Dr. D. Trinajstić govornica dugo
o potrebama naroda u Istri i osobito o
potrebi pučkih škola na pazinskim kotaru.
Sve te hrvatski izrečene govore donijeti
ćemo po stenogramu vladinog stenografa.

Zast. Marchetti preporuča, da se
sagradi cesta, koja bi od Izule po Galci-
nah pala na cestu Buje-Kopar. Odobrava
se taj predlog kao i onaj zastupnika Da-
vanzo glede dobave vode gradovom, koji
je nemaju i onaj od zast. Constantini
gleda pristaništa u luci plominskoj.

Sjednica je pretrgnuta za 6 minuta.
Pošto je bila na novo otvorena zast. dr.
Trinajstić govori kako je nesposobno
uređen odgoj (sfratti) na starinsku i po
drugih stadjah bez obzira na današnje
ceste i željeznice i pita, da se to popravi,
da nebudu velikim troškom i neprijatelji
ljudi gonjeni na pr. iz Rijeke u Kopar

lahko obaviti željeznicom ili parobrodom.
Odgovara mu hrvatski dr. Dinko
Trinajstić, kao zemalj. asesor i
obećuje poboljšice u tom smjeru:
Talijan u nije drago, ali nema
pomoći. Njihovi asessori i ne pta-
taju dra. Dinku, kada što odgo-
varaju talijanski. Evala njemu, da
je kao asesor govorio hrvatski
Klin sklinom!

Zast. dr. Laginja predlaže, da se
vlada uprosti, neka odpušti ona dva ob-
roka, što joj pokrajina ima još dati za
ostatak duga od ezonera. S timi novci
moglo bi se djelomice poskrbiti za pitku
vodu za ljude i blago. Kod stavke, u kojoj
je prinos pokrajine za cestu Klanā
Paka, prosvjeduje, proti izopćavanju
mjestnih imena, jer je mjesto Klanā
napisano Catalana a mjesto Paka na-
pisano Pacca. Tu je nastalo veliko ko-
mešanje i smjeh, jer je spomenuti zastup-
nik tumačio kako neke riječi, koje Tali-
jani misle da su njihove, nisu talijanske
nego dolaze od jezika starih Kelta, koji
su u naših stranah već izumrli. Tako je
Katalan riječ keltička i jul ili jol je
takodjer riječ keltička i znači „planina“,
dakle „Alpes Juliae“ nisu dobile ime
po Juliju ili Cesaru, koji jih je za Rim
osvojio, nego su to Rimljani nazvali
po jeziku naroda, kojega su onde našli,
kao što još dandanašnji reku na pr. lago
di „Jezero“, Monte „Hum“, Fjuniu
„Reka“ itd.

Tako na primjer starinska dinastija
savojska, koja je prvobitno vladala plani-
nami izmed Italije i Francuske, običavše
svoje kćeri krstiti na ime „Jolanda“,
kako se i sadašnja kćerka kraljeva zove,
a to će reći Planinka.

Predlog dra. M. Trinajstića, da
se od pokrajine podijeli do 30 tisuća kruna
narodu za obnovljenje vinograda unište-
nih šlokserom primljen je uz uvjet, da
vlada u isto ime dade od svoje strane do
100.000 kruna.

Zast. Andrijić predlaže, da se ti-
skarni „Kurykta“ u Krku dade pripomoć
za tiskanje pokrajinskih zakona i nare-
daba u hrvatskom jeziku, ili da zem. od-
bor makar drugim načinom, provodi za te
prevode. Većina odbija taj predlog, da-
kako talijanska većina.

Prošlo je ponoći. Stari predsej-
nik, nakon što je većina glasovala oba
obračuna, i ovi prihvaćeni proti glasovom
hrvatskih zastupnika, najavljuje da ima
mnogo interpelacija, od kojih jedna sama
(Andrijićeva) tolika, da bi trebalo cijelu
uru za pročitavanje iste, molli sabor neka
se dozvoli pročitati samo konačne upite,
a obrazloženje držati za pročitano. Te
interpelacije donijeti ćemo u cijelosti.

Predsjednik dr. Campitelli go-
vori svoj oprostni govor, jer kako
već javismo, on neće više pred-
sjedati sabor. Pozdravlja sve zastup-
nike; zahvaljuje im za njihov rad; ostati
će i nadalje zastupnik i raditi koliko bude
mogao u tom svojstvu. Pravo rekust, ovaj
put nije ništa na žao rekao našim zastu-
pnikom, kako je običavao druge pute. Zato
poslije pozdrava, koji mu je dao dr. Bar-
toli u ime većine, ustao je zast. Spincić,
pak mu je i on lijepo odzdravio u ime
hrvatsko-slovenskih zastupnika i poželio
mu dugo život i dobro zdravlje, dakako
hrvatski. Stari dr. Campitelli oprastajuć
se od sabora bio je vrlo tronut i govorio
je skoro plačućim glasom, „kao da i njega
stara jela uspomenom davnom kore.“

Zatvorio je sjednicu usklikom na nje-
govo Veličanstvo, kojemu su zastupnici
odgovorili svaki u svojem jeziku. Bilo je
tada tri četvrti poslije ponoći.

Interpelacija

zastup. M. Mandić i dr. na c. k. vladu.
Odpisom c. k. redarstvenog povjere-
ničtva u Pulj od dne 18./10. 1903. bijaše
priobćeno uredništvu časnika „Nasa Sloge“
izlazećem u gradu Pulj, da je zaplijen br.
31. od 18./10. 1903. rečenoga lista
radi jedne viesli probćene u istom broju
na četvrtj stranici.

Tu istu viesť donio je prvi ljubljanski
dnevnik „Slovenec“, a da ne bijaše tamo
zaplijenjena.

Istu viesť donio je ne samo od rieči
po rieči prelistkanu iz ljubljanskoga lista
i trćanskim slovenskim dnevnik „Edinost“ u
svojem 218. broju od dne 26. septembra
1903., već je istu uredništvo posljednjeg
lista dapaće vrlo ostrim tumaćem poprati-
lo, čega se uredništvo „Nasa Sloge“ nije
poduflalo učiniti.

Pošto su dakle navedeni slovenski
listovi spomenutu viesť ne samo slobodno
priobćili, već dapaće i ostrim tumaćem
popratili i pošto postoje, koliko je pod-
pisanim poznato isti tiskovni zakoni: koli
u Ljubljani toli u Trstu i Pulj, pitaju
podpisani visoku c. k. vladu:

1. Kako može opravdati zapljenu br.
41. „Nasa Sloge“ od dne 18./10. o. g.?
2. Hoće li u buduće s-hodna poduzeti,
da se tiskovni zakon svuda jednako
upravlja.

Sljede podpis.

Interpelacija

zast. Kompare i dr. na c. k. vladu.

U aprilu ove godine umrla je gra-
djanu u posjedniku u Milah Josipu Mer-
kandel supruga. Da se odazove dragoj
uspomeni na ljubljenu suprugu, dade joj
užaljeni suprug postaviti na grob krasnu
spomen-ploču. Da ju smije postaviti, za-
pita u odsutnosti gradskog načelnika, ne-
koje gradske sarjvetnike, koji mu rekoše,
da to može učinit, jer za stalno neće nitko
tomu prigovoriti. Kad eto dobiše od mi-
nicijepa depis. ddo. 3 sept. 1903. br. 2708.
kojim mu se nalaze, da u vrijeme od 48
sati odstrani sa groblja spomen-ploču,
inače će to sam municipij učinit na nje-
gove troške i opasnost. Municipij Miljski
utemeljio taj svoj postupak kažući, što
spomenuti Josip Merkandel, nije dobio
potrebitu dozvolu od samog načelnika,
što je radio svojom voljom, što je dao
sastaviti napis u jeziku, koji ne odgovara
gradskomu poslovniku.

Sve ovo, što se u tom dekretu Milj-
skoga municipija kaže, ne odgovara posve
istini, jer je Merkandel zamolio onoga, kog
je našao i koji mu zada postenu rief, da
će se zato zauzeti da dobiše potrebitu do-
zvolu postaviti spomen-ploču. A je sasvim
nešto drugo, što dade povod spomenu-
tom dekretu koji, međutim kazano, bi
ovršen od onoga municipija. Po-
vod, da se spomen-ploča odstrani, bio
je i ostaje jedini taj, što napis na ploči
bi slovenski. Mržnja proti jeziku, kojega
govori polovica stanovnika Miljske županije,
podkurla je nisku strast upraviteljah
grada Milje, da su na pogrdni način po-
stupali i na onom kraju, gdje bi imala
mirovati svaka strast, gdje svaki, i bio malo
naobražen čovjek, postaje kraj, gdje mrtvi
počivaju. To je potvrdio isti načelnik, kad
je Merkandelu kazao, da se mu dozvolja
dada ako učini napis talijanski! A baš se
bitjelo, da se na takav brutalni način pro-
sljuje uprava grada Milje. Nije bilo dosta
za Istru, da ju na takav grdni način pred-
civilizovanim svietom pogrdio na jednak
način jedan Draguč godine 1885. župan-
stvo Materade godine . . .

Sjda će kao treći u tom nečasnom
savezu figurirati i uprava grada Milje! A
možda će se municipij opravdavati tim,
da napis sam nije bio takav, da odgovara
zahtjevam morale ili estetike. Evo ga, sa-
svim je priprost:

Tukaj u miru počiva
Ivana Merkandel

v starosti 39 let, zapustila je
zaljučo rodbino
dne 22. aprila 1903.
Naj ji bude zemlja, halka.
Dakle je sasvim opravdano, što je
bilo rećeno gori o nekvalifikovanem po-
stupku Miljskog municipija.
S toga potpisani pitaju slavnu c. kr.
vladu:

1. Da li ona hoće štitiť u tom po-
gledu zajamčena prava gradjana svojih?
2. Da li će uveljaviti u tom slučaju
svoje naredbe, kao što je učinila u sla-
čajih Draguč i Materada?

Pola, 7. novembra 1903.
Sljede popisi.

Upit zastupnika M. Laginje i drugova na
c. kr. vladu.

Postupak sudbenih oblasti iz područja
c. kr. rovinjskog okružnog suda u kazne-
nih poslovih može se označiti kao nepre-
stava povreda kaznenog postupnika i
temeljnog državnog zakona.

U istom području bilo je godine 1890
ukupno 207.466 stanovnika, od kojih po
obćevnom jeziku 118.067 Hrvata, a 77.977
Talijana. Prama tomu prvi sačinjavaju
67 postotaka svega pućanstva, a drugi
37-5, te dosljedno glavnim sudbenim je-
zikom bi se moralo smatrati hrvatski.

Usprot tomu redovito se događja da:
1. kod porotnih razpravah veći dio
porotnika ne znađe hrvatskog jezika, te
se sa hrvatskim strankama obdržava raz-
prave uz uporabu tumača;
2. i kod drugih razpravah se odredjuje
sudce, koji nisu vješti hrvatskom jeziku,
te se i tom prigodom uporabljuje tumača;
3. zapisnici sa hrvatskimi strankami
bivaju sastavljeni izključivo u taljanskom
jeziku.

Takav postupak stoji u očitoj oprieci
sa ustanovam §. 19 temeljnog zakona od
21. prosinca 1867. br. 142. br. 1.
Kazneni postupak pripusta uporabu
tumača samo u slučaju, da stranke ne-
znadu jezika obićajnog u sudbenom po-
ručju. A i takvih slučajevih u smislu § 163
i 98 kaz. post. dužnost je sudca, da od-
nosne zapisnike dade sastaviti takodjer u
jeziku stranke.

Izvidno je odalje, da u području ro-
vinjskog okružnog suda ne prištuje se
Hrvatom ni toliko prava, koliko ga za-
kon daje svakom tuđnjem.

Ovom prilikom nam je iztaknuti i
to, da osoba, koja biva upotrebljena za
tumača hrvatskog jezika kod c. kr. okruž-
nog suda u Rovinju, nije strukovno naob-
ražena niti sposobna za taj čin.

Obzirom na to slobodni su potpisani
upitati visoku c. kr. vladu:

je li ista voljna odrediti shodna, da
se postupak sudbenih oblasti sa strankami
hrvatskog jezika u području c. kr. okruž-
nog suda u Rovinju svede u sklad sa
ustanovami temeljnog državnog zakona i
kaznenog postupnika, te da budu omogu-
ćene porotne i ine razprave u hrvatskom
jeziku, kaošto da zapisnici sa strankami
hrvatske narodnosti budu sastavljeni u
hrvatskom jeziku.

Pola; dne 10. novembra 1903.
Sljede podpis.

Upit zast. M. Laginje i drugova na c. k.
vladu.

U području c. kr. glavnog poreznog
uređa u Pazinu imade polag propisa pu-
ćanstva od godine 1890 ukupno 41.699
stanovnika, od kojih po obćevnom jeziku
je 33.773 Hrvata, a 6703 Talijana, dakle
81% prvih, a 16% drugih.

Uzprkos tomu i u zadnje vrijeme na-
mjestilo se kod toga uređa vježbenike,
koji niti murve ne poznaju hrvatskog je-
zika, a događja se redovito, da seljakom
bivaju izdane potvrde plateža u talijan-
skom jeziku.

Obzirom na to pitaju potpisani: je
li voljno odrediti shodna, da kod c. kr.

glavnog ureda u Pazinu budu namješteni, samo takovi činovnici, koji su vještiti hrvatskom jeziku u govoru i pismu, te upućiti iste, da poštuju jezikovna prava hrvatskog pučanstva?
Pula, dne. 10. novembra 1903.
Sliede podpisi.

Predlog zast. Spiničića i drug, glede dozvole držanja koza.

Zemaljskim zakonom 11. novembra 1883: zak. L. br. XI. iz godine 1884. bilo je jako omeđajeno gojenje koza. Učinilo se to poglavito — kako se vidi iz svih raznih ustanova toga zakona — da se zaštititi, odnosno uzgoji čim više sumu. Namjera bila je svakako dobra, jer je koza velika neprijateljica naročito nizke sume; al' se je bud u samom zakonu predaleko išlo bud pak se ustanove istoga sa strane dotičnih oblasti prestrogo tumači. U nekih predjelih pokrajine dozvoljavaju političke oblasti, saslušav obćinsko vieće, držanje po jedne, dviju koza, a i pri tom čini se, da se često pristrano postupa.

Posve se zabranjuje držanje koza baš u onih predjelih, gdje bi se možda najlakše moglo doznati da se jih drži, i gdje bi bile jako nužne za domaće gospodarstvo. A to su predjeli zarasteni visokom sumom, naročito u sjevernih stranah pokrajinah, gdje je pučanstvo upućeno poglavito na šumarstvo i stočarstvo, i gdje ima od drugih struka gospodarstva malo ili nikakve koristi.

Te strane su djelomice, možda baš i usljed omeđajenja gojenja koza, uzsljedilo po rečenom zakonu, danas, poslie 20 godina, bolje zaumljenje nego li su onda bile. I tomu neima prigovora, dapače, to se samo povladiti može.

Nego, u tih sumah, kao što su n. pr. Šapjanska, Pasjačka, Račićka, Podgradska Manjska, Zejanska, pa i razne druge u Voloskom, Pazinskom i Koparskom pol. kotaru, a možda i drugud, uzrasla su stabla, ponajviše bukve, tako, da njim koze nemogu škoditi, pače mogu biti, u obzirom na samu sumu u toliko koristne, u koliko bi ljudem pristidile trud potrebitoga čišćenja zemljišta, zarastenoga visokom sumom.

Jako pametni kućni gospodari iz nekih navedenih krajeva tvrde, da pasenje stanovitoga broja, ne velikoga, koza u stanovilih, za to možda od godine do godine ustanovljenih predjelih, a jedne strane ne bi bilo štetno za sumu, a druge strane nosilo bi znatnu korist za kućno gospodarstvo i za samo zdravlje i ljepšnu jakost ljudi.

Evo, po njihovih tvrdnjah, kratkoga računa.

Par koza daje na godinu najmanje 2 kozlića, koja prodana, nose svaki do 10 K, oba do 20 K; nadalje do 30 kg sira (od onoga što se izmuze na večer) računano kilogram po 1 K 60 para, što nosi 48 K; i konačno mlieko, što se u jutro namuže; kroz 8 mjeseci u godini od čega ljudem kroz toliko doba godine tečna i zdrava hrana. Za par koza ne bi trebali više od kakvih 5 kvintala sjena za njihovo prehranjivanje u zimskim mjesecih, tako da bi godišnji trosak na par koza, računajući sjeno po 6 K po kvintalu, iznašao 30 K.

Korist koza prema tomu računu je jasna i prejasna, a povisuje se njim vriednost znatno kad se promisli, kako su ljudi, dok se inali koza i dok su uzivali mlieko, bili mnogo zdraviji i čiliji, nego li su dan danas.

Na temelju rečenoga stavljaju podpisi sliedeći predlog:

Visoki sabor nek izvoli odlučiti: Poziva se pokrajinski odbor, da sporazumno sa državnimi oblastmi uzradi na to, da se stanovnikom pokrajine proširi dozvola gojenja koza, bar po 2 do 4 na obitelji, svuda ondje, gdje to nebi nanašalo štetne štete sumam, naročito u predjelih

visokimi sumami zarastenih — i bud na temelju odošnoga obstojećega zakona, bud podnešenjem možda u svrhu nužne zakonske osnove za promjenu odnosnih zakonskih ustanova.

Pula, 11. novembra 1903.
Sliede podpisi.

Sjećajte se
"Družbe sv. Cirila i Metoda"
za Istru

Franina i Jurina.

Fr. Ča da se paričuju va Mošćenicah za nove izbore ale balotacioni?
Jur. Neć su postale talijanske podrepnice oko teć kako i lovski breki.
Jur. A ča misle starega Zvanica još zifirat?
Fr. Da te mu dat penzion, zač da brižan već nećuje ni pravo nevidi.
Jur. Neka ga Afrikan zame k sebe ter ima trebada još ginji i liz.
Fr. Ma mu se drže trdo tanek!

HRVATI,
kupujte svi papir za pušenje
Družbe sv. Cir. i Met.
za Istru.

Pogled po Primorju.

Razne primorske viesti.

Vjencall se. Iz Počgrada nam javljaju, da se je tamo vjencao u sriedu gosp. Fran Mavar, sudbeni pristav sa gdjejom Milicom Pošćić, učiteljicom na pučkoj školi u Hrašćici. Čestitamo!

Obćinski izbori u Boljunu potvrdjeni. Boljunski talijanski bili su podnesli utok na c. k. namjestništvo proli nedavno obavijenim izborom za onu mjestnu obćinu.

Namjestništvo je odbilo utok, jer neutemeljen u zakonu, te je potvrdilo izbor za sva tri izborna tiela.

Smrtna kosa. Na 22. oktobra o. g. prešelio se na Unijah u vjecnost, nakon višenjesečne teško bolesti, starina i va Rada o slovića, na dugo poznat po imenu Matesinić. Jake su to bile mislice, čvrsta narav. Borio se morem čilavoga veka, sve dok ga nije bolešt bacila u krevet. Nije li osam dana mogao na mor, bio bi turoban, kano da mu nešto fali. Golubinje čudi, uslužan prema svakomu, poduzetlan, okretan u poslu, a pravičan do grizodušja, skriban i uzoran otac, ljubezan suprug, napunjavao je, što no se kaže, ne samo svoju kuću, nego čitavo selo. Ovakovi ljudi se kano u jednom mjestu zaboravljaju. Veoma je bio zauzet za dobro svojih Unija. Radovao se napredku hrvatske misli među svojimi te ih većkrat prevažao u svojoj "Agati" na bitaliste u Maloselo; kad bi im pak uspjelo prevladati protivnika, bic bi se, sve onako star, znao oduševiti poput mladića. Kad je ono Vergotinija poslalo bilo iz Beću kući te se morao izbor za carevinsko vieće u vanjskih obćinah zapadne Istre ponoviti, položio je bio Radoslavić, on jednostavni mornar, 20 for u narodne svrhe. Takvom kremenjaku nećka bude mića uspomena u našem na-

rodu, a njegovoj družini izričemo najtoplije svoje sautešće ključ pokojnomu: Miran ti i tih bio počinak, Ivane, na unijskom groblju, koga si pomagao urediti i popliještati!

† **Frane Mavričić.** Dobili smo žalostnu viest, da je u Gorjem Rukavcu u svojoj kući, baš na Dušni dan preminuo Frane Mavričić, u 67. godini dobe svoje. Bio je pravi suprug i otac, vriedan gospodar i čestit čovjek. Usried smućenoga puka proti vjeri i narodnosti našoj, on je ostao čvrst i u vjeri i u narodnosti. Kastavščina znala ga je cijeniti, i više puta izabrala u zastupstvo, kojega sjednicam je redovito dolazio i u njih marljivo sudjelovao. Još u posljednoj prije kratko vrijeme obdržavanog bio je i on. Ljudi, smućeni po izdajicah i propalica, dosadjiivali su zadnjih godina i njemu, pače njeki su ga jednom i razbojnički natukili i izbili mu zubeve. Bili su doista odsudjeni, al' je on za to ipak trpio do svoje smrti. Ostavio je za sobom udovu Tonku rođjenu Mandić, sinove Josipa i Frana, kćeri Katu i Terezu, udate prvu za Kinkeu Frana, a drugu za Crnčića Ivana, te nevjeste Elviru i Mariju, sa više unuka i unukinja. Svi ti plaća za svojim suprugom, dotično otecem i tastom i djedom, a s njimi zajedno žaluju i pokojnikovu prijateljeli i puk Kastavski. Sprovod mu je bio lep. Uz mnogobrojne rodjake, prijatelje i znance, bili su kod njega obćinski glavar, i više obćinskih savjetnika i zastupnika. Bog mu dao pokoj vjecn! Mila mu uspomena među svimi, koji su ga poznavali.

Katarinina u Kastvu. Jednoć bilo, sda se spominja. Svakomu je i malo starijemu Kastavcu još u živoj uspomeni taj dan, namijenjen onima, koji se upisuju u knjigu sv. Luke. To bi nam dobro znale reći naše pečarice, trgovci, a najviše djeca tadašnja, sada stariji i starci. Ta kako da se ne sjećaju narodnoga blagdana, u koji se je jednom obćavalo vjencati do 50, ako ne i više pari. Pred vollicom, ulazom u grad, bila je porredana cijela kompanija — ne vojnika — nego sami koši i košare, pune kruha, kolača i ručica. Placa pred gradom bila je pokrivena sa bonboni, kako da j' sneg zapal.

Sve puno znatiželjnih ljudi, mužkih i ženskih, a k'o boba djeca. A gospodske karuce k tomu? Dolazilo bi iz obližnje Rieke i Voloskoga, da se naužiju veselja, kako no se kaže, karuca za karucom. I donesli i nakupovali, nakrali pune karuce bonboni, te ala, hitaj i uživaj u šali i smiehu, gledajući, kako se to sve gura, gnječi, riva, nateže i tuče bogme, tko će više da hvata. Počeli padat i soldati i sešnice, pa se nije za to grabanjala samo dečarinja, nego i sekigod i veći bi se zagnjeli.

A metež, kod bacanja kolača, ručica, kruna! Kada bi svatovi izišli iz crkve, pred vollicom imadu kumovi bacati. ali činili to i druga svađa a i za zabavu došli tuđinci. Ala da puknes od smieha, i to je tako trajalo cielo jutro do podne, jedni hitat, a drugi grabnajat se, a i po podne.

Sve je to bilo, pa prošlo. Sada Katarinina nije više narodni blagdan, kako su se zadržali svi stari običaji i navade, tako i ovaj. Svaki se sada ženi neki danas, a neki sutra, a Katarinina je samo još u spomenu.

I naša je Čitaonica obćavala jedanput, a to pred godine i godine davati o Katarininu zabavu, ali je i to bilo zamrlo. Ma sad, ako nemozemo da uskrsnemo stari narodni blagdan, evo nas obnoviti barem narodni blagdan, evo nas obnoviti barem bivši, stari običaj Čitaonice. Nedjelju o Katarinini, dae 22. t. u. j. priredjuje naime Čitaonica zabavu sa pjevanjem, tamburanjem, šaloigrom i mnogo tega, da se što lašnjije i ugodnije promlati jedna krasna, kako su sadu, jesenska noć.

A pes? I te kake, bez toga što da bude. I svirati će nakon toliko duga vriedmenja općta veliki orkestar omiljele i

svuda slavljene Jelačićeve glazbe iz Rieke. Tko će da nas ne pohodi? Taj bi se zastalno kasnije pokajao. Što je živa i željna veselja, neka samo skoči do drevnoga našega Bršljanovca, bili će svega na izbor i na pretek.

Medjutim će program u svoje vrieme donieti naskoro posebni pozivi. Do sretna vidova u Bršljanoven!
(Zakasnilo radi saborskog gradiva! Op. Ur.)

Uzerna obćinska uprava u Cresu. God. 1861. bila je prodana dražbeno stara kuratijalna kuća u Valunu, koju je dostao Bajčić Antun iz Cresa za for. 460, a zemaljski odbor tu prodaju odobrio odlukom 20. oktobra 1861. br. 430. Načelnikom u Cresu bijaše u ono doba neki Lovro Petriš pok. Nikole. Obćinsko je Glavarstvo od onih for. 460 izposudilo, na zadužnicu od 22. januara 1862., Antun Vidić p. Šima for. 300. Za preostalih for. 160 ne može se nikako znati, kamo su prošli. God. 1867. vratio je Vidić glavnicu for. 300, koju je obćinsko Glavarstvo dalo na posudu Kuzmi Balom, ondašnjem seoskom glavaru u Valunu. Po smrti ovoga baštinitelja je taj dug kći mu Dinka, sada udata Dlačić, koja je redovito plaćala kamate. Pošto je lanjske godine obć zastupstvo cresko zaključilo, da se ima popraviti sadanja kuratijalna kuća u Valunu i da se za taj popravak ima na prvom mjestu uporabiti spomenuta glavnica od for. 300, izjavila se Dlačićka pripravnomo povratiti tu glavnicu, kada joj se povrtati odnosno zadužno pismo njezina pok. ota. Ali zadužnice nema te nema; nit se može reći, da je izgorjela sa obćinskom zgradom, jer je prije požara bila tražena, a nenadljena. Nema je unesene niti u zemljišne knjige, jer je imanje pok. Balona čisto od svakog tereta. Pita se sada: a) kamo je pošlo ono 160 for., i je li pravo da porezna obćina Valun bude za tu svrotu oštećena? b) kako je mogla obć. uprava u Cresu dati ono 300 for. Balonu na posudu, možda i bez pisma, a da je unese na teret njegova imanja i tako osjegura onu glavnicu poreznoj obćini Valun? c) tko će snosati troškove u eventualnoj pravdi sa Dlačićkom i podmiriti glavnicu poreznoj obćini Valuna, ako se pravdu izgubi? Eto materijala zemaljskom odboru, da izaslaže u Cres g. Bradčića u razvide. Nasao bi on tamo možda još kojekakve gnjeleži.

Medjutim kuratijalna kuća u Valunu čeka na popravak, kojega će dočekati kada joj se sruši krov.

Razne viesti.

Na znanje slavnim tamburaškim društvima! Upotriebivši najljepše, najlaglje i za tamburu najprikladnije melodije iz opere "Marta" od Flotora — a takvih ima u njoj obilje — izradio sam za tamburaški zbor (i brać IV.) "Koncertni potpourri", koji obšire 18 stranica u velikom formatu 27x40 cm. Kako je sama radnja obšerna a troškovi oko izdavanja i opreme vrlo znatni, nije ciena mogla biti umjerenija od K. 4.50 (s postarinom K 5.—).

A. Ugrenović ml., sveučilištarac. Patrinja, Hrvatska.

Pravila življenja. 1. Najbolji su lijekovi: toplina, mir i umjerenost.

2. Miran duh i dobra čud pomažu mnogo zdravlju.

3. Nazeba je najveća neprijateljica starosti.

4. Nemoj se priviknuti na česte ljekarije. Što ih više pijes, tim više ti dolazi od njih potreba.

5. Nemoj odveć jesti, kad si umoran.

6. Čist zrak veliko je zdravlje. Tko uvijek stoji u kući, oplicnavi i pokvari svoje zdravlje.

7. Da nagore nazebeš, proći će ti, ako ostaneš u postelji 24 sata, te kroz to vrieme ništa ili sasvim malo jedeš i pijes.

8. Svako jutro peri prsi hladnom vodom.

9. Ne sjedi nikada s legjima okrenutim prama vratima i prozorima, jer može lako uhvatiti prehad.

10. Kad izagies iz tople sobe na hladan zrak, zatvori usta, a odisi na nos; brzo hodaj, da ti studen zrak naglo ne razhladi tielo.

11. Ne daj veliku mesu na se. Mršavija čeljad više žive nego li debela.

12. Kad oblažiš nemoćnika, nemoj ga začugeno gledati ni strahiti.

13. Malu djecu privikni hraniti na obroke, pa da ona biti mirna i neće plakati.

14. Komu je slaba pluća, neka odise čist zrak i dobro se hrani.

15. Kad spavaš, ne diši na usta nego na nozdre.

16. Leži uvijek na bedar i to sa desne strane.

17. San je okripa kao i hrana. Dan je za ragju, a noć za počivanje.

18. Kad si upotan, ne pij studenu vodu; ne sjedaj na hladno mjesto ili na mokru zemlju, jer se možeš prehladiti, pa si onda gotov.

19. Kad ideš, drži glavu uzgor, jer ti se tako jačaju pluća, a i ljepše je vidjeti.

Devet zapovjedi o piću. U novihna čitamo krasnu nauku onim, koji prekomjerno piju i koji si tim truju dušu i tjelo. Ta nauka je sabijena u sljedećih deset zapovjedi, koje mi toplo preporučamo svim onim, koji se podaju nerazložno i nerazborito piću i koji tim upropašćuju sebe i njihove obitelji. Evo tih zapovjedi:

1. Ne pij, kada to drugi žele, već kada si žedan. 2. Ne pij nikada, a da štogod ne pojedješ. 3. Ne pij hladna pića, kada ti je vruće, te kada si uznojen. 4. Ne pij nikada rakije. 5. Ne pij nikada više, nego lagodno podnašaš. Prekomjerno piće donasa velike nesreće. 6. Ne rugaj se onomu, koji neće da pije. Dotični je moguće više o tom razmišljao nego ti. 7. Kada pijaš misli na ženu i djecu. Moguće ti se onda više neće bitni piti. 8. Ne daj djeci nikada alkoholna pića, jer su za istu otrov. 9. Pij koju čašu manje i žrtvuji odpađajući novac u dobrotvorne svrhe. 10. Nisi na to, da imade osim pića još i drugih dražesti i naslada života, moguće i boljih.

Hrvatsko društvo za namještanje naučnika u obrt i trgovinu u Zagrebu izdalo je sljedeći naputak za vanjske odore i pouzdanike, koji će se baviti I. dobavljanjem i II. namještanjem hrvatske mladeži u nauk za obrt i trgovinu

U obrt i trgovinu smješta gore imenovano hrv. društvo zdravo, tjelесno dosta razvijeno, valjano i bistroumno djecu, koja su navršila barem 13. godinu, a za tešje obrte, kao bravare, kovače, stolare, kolare, pekare, ne izpod 14. ili 15. navršene godine, te koja su svršila 4 razreda pučke škole. A za trgovinu zahtjeva se i koji razred srednjeg učilišta ili barem 2 razreda više pučke škole sa uspjehom, te koja imaju odlučnu volju u obrtu ili trgovini uztrajati, a ne nakon kojeg vremena odustati, odbjeći ili zanate mienjati.

Društvo ovime umoljava sve rođulje diljem Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Istre i Herceg-Bosne, da uzmoste sastaviti u svakom gradu i povećem mjestu mjestni odbor od 3 do 5 lica, koji bi radio za korist ove plemenite svrhe.

Valja navesti naročito, da li će djecu, koja na nauk obrta ili trgovine stupaju, moći njihovi roditelji, skrbnici ili mjestni odbor za vrijeme naukovanja odjevat, knjige za šegrtsku školu kupovati, okružnu blagajnu plaćati i trošak puta nositi.

Roditelji, koji ne bi nikako mogli ovim zahtjevom udovoljiti, a imaju ipak izvanredno sposobno diete za obrt ili trgovinu, imati će ovom društvu prigodnom prijave priposlati molbu, obloženu svjedočbom o skrajnom siromaštvu, koja svjedočba mora biti izdana po dotičnom občinskom poglavarstvu, a potvrđena po kr. kotarskoj oblasti i dotičnom župnom uredu.

Roditelji djece, za koju će društvo primiti i nositi trošak odjevanja i moguće

putni trošak, moraju se obvezati, da će društvu naknaditi sav trošak, ako svojevoljno ili bez temeljita uzroka diete nauku napusti ili odbjegne. O tom će roditelji izdati revers, potvrđen po svjedocih i mjestnom odboru ili pouzdaniku.

Vanjski će odbori ili pouzdanici ipak nastojati, da potrebni novac u tu svrhu namaknu u svojim krugovima, pa ako im to nikako ne podje za rukom, tek onda takove molbe svojim zagovorom polag savjestnog osvjedočenja ovom društvu preporučiti.

Svako diete imade sobom poneti jedno podpuno i jedno novo odielo i tri para rubenica, rubaca i čarapa, u malom kovčegu.

Vanjski odbori ili pouzdanici imaju roditeljima priobiti gotu istinu. Ne valja obećavanjem zlatnih brda nagovarati, već im se ima reći, da će djeca morati 3 do 4 godine raditi u obrtu ili trgovini bez svake plaće ili kakove službe jedino u svrhu svoje naobrazbe i budućnosti. Zaravranje imade nedvojbeno posljednjim razočaranja, a po njog nezadovoljstvo, jank, plać i napokon odbjegnuće.

Roditeljima ima se još i to reći — a to je veoma važno — da djeca s početka ginu za kućom, roditeljima i rođacima, što je posve naravno, te u svojoj holi redovito se odmah tuže kući, da su bolesta, da ih zlostavljaju, da nisu za taj zanat i da im se ne dopada, da im se daje kućni posao obavljati, a ne onaj, rad kojega su u nauk pošla, jednom rieću pretjeravaju — ne govore istinu — nastoje skloniti roditelje, da ih pozovu kući. U mnogom slučaju oni to i postignu. S toga valja roditelje na to već pripraviti i raztumačiti im, da takova pisma i u njih takovi navodi potiču od čežnje za kućom, te da im valja biti pametnijima, pa valja djeci na takove listove odgovorati dobrim savjetima, opomenama i da djeci brane povratka. Za neko vrijeme prestat će ta čežnja i djeca će se umiriti. Ovakvo će se djeci više koristiti, nego da im lahkoumno povjeravaju, pa ih sazaljevaju ili čak zovu kući i silju novac za putni trošak u svrhu povratka. Djeci ne treba davati suvišna novca. Dosta je, ako im se dađe povrh putnoga troška do mjesta njihova opredjeljenja, još kruna, dvie.

Društvo će ovo objelodaniti i raspislati u prigodno doba imenik odbora i pouzdanika, koji će se baviti namještanjem i nadziranjem djece, pa se upozoraju, da valja roditelje uputiti neka se uvijek, kad što hoće saznati o svojoj djeci — ili imadu kakovu tegobu budi proti gospodaru ili njegovim pomoćnicima ili ukucanima, obrate na dotični mjestni odbor ili pouzdanika.

Jedna od najvažnijih stvari jest to, da vanjski odbori ili pouzdanici za dobavljanje djece na to pazе, da diete po koje se piše, bude brzo odpremljeno na opredjeljeno mjesto — svakako najmanje za 8 dana — te da to jave odmah raznateljstvu društva u Zagrebu.

II. Vanjski odbori ili pouzdanici, koji će se baviti namještanjem djece, imati će dužnost brinuti se za naučnika mjesta. Svako takovo mjesto imadu odmah pripraviti, tiskanice za trgovce i obrtnike, koji naučnike potrebuju točno i savjestno izpuniti, datirati i podpisati datu dotičnom trgovcu ili obrtniku; te ravnateljstvu ovoga društva u Zagrebu dostaviti.

Odbori ili pouzdanici treba da nastoje skloniti trgovce i obrtnike na što povoljnije uvjete za naučnike, isto i roditelje, jer će sva djeca biti od siromašnjih roditelja. S druge strane pako paziti će se na vrstnost djece, pa će gospodar naći odsetu za možebitne veće terete.

Djeca se namještauju samo po gradovima i većim mjestima, kod dobrih, valjanih i za odgoj mladeži u nauku obrta i trgovine, kao i što u vršenju vjerskih dužnostih zauzetih obrtnika i trgovaca, koji će garanciju dati, da će nastojati naučnika odgojiti za sposobna i vješta obrtnika ili trgovca, te valjana i kripostna člana društva čovječanstva, kako bi u budućem svom životu mogao postati sposoban samostalno raditi na korist sebi, obitelji i hrvatskomu narodu. — S toga razloga ne smiju se djeca, dana na nauku obrta ili trgovine upotrebljavati za ine kućne poslove, koji spadaju u služinsku struku.

Poduka u obrtu i trgovini ima se osnivati na skroz humanitarnom načelut, s toga se ne smije rabiti nikakova tjelесna kaznan, kao navlačenje za ušesa, čušknanje ili batinjanje.

Opomenu, poduku, rieć, očinski, humanitarni postupak, strpljivost, ljubav bližnjega svoga — preporuča se.

Točan polazak šegrtske obuke u školi zahtjeva se.

Najdulje za mjesec dana, kako je naučnik stupio u obrt i trgovinu, imade gospodar pred dotičnom obrtnom oblašću ugovor sklopiti, koj će se po obrtnoj oblasti dostaviti roditeljima naučnika na podpis, te kad ga vrate roditelji gospodaru — ima se ugovor u vjerodostojnom prepisu priposlati ravnateljstvu društva u Zagrebu.

Da to bude bivalo, biti će mjestni odbori ili pouzdanici, te u svojim tromjesečnim izvještajima i o tom prijave činiti.

Odbor i pouzdanici imadu obrtnika ili trgovca umoliti, da već obzirom na narodnu svrhu osobito u prvom mahu, dok se djeca ne priviknu, dobro i prijateljski s njima postupaj, da ne bi djeca usljed i onako teškog položaja u početku pobjega.

Nastale razmirice između naučnika i gospodara imadu se odmah prijaviti mjestnomu odboru ili pouzdaniku, koji će spor mirnim posredovanjem rješiti nastojati; eventualno obrtnu oblast o tome obavijestiti i u nje lica potražiti.

U slučaju, da naučnik nebi mogao u dotičnog gospodara, radi temeljitih razloga ostati i da bi se morao ugovor razi-rješiti, imati će mu mjestni odbor ili pouzdanik drugo sgodno mjesto pronaći i smjestiti ga. Ako dotični gospodar toga ne bi nikako mogao učiniti, to će istom nakon svestranog svog nastojanja, cielu stvar društvenom ravnateljstvu u Zagrebu javiti. Ali dok mu se drugo mjesto ne nađe, imade ostati kod svog prvog gospodara.

Odbori mjestni ili pouzdanici imati će posredovati također između roditelja i naučnika u onom slučaju, kad bi naučnik hito obrt ili trgovinu napustiti i kući se vratiti. Bez znanja odbora ili pouzdanika nijedan naučnik ne smije odbjeći i primljeno mjesto napustiti, jer će se u takovu slučaju predati policajnoj oblasti.

U onom slučaju, ako naučnik imade temeljitja uzroka, da primljeno mjesto ostaviti mora, tada se ima prijaviti mjestnomu odboru ili pouzdaniku, koj će se s njegovimi roditelji u sporazum staviti i diete im vratiti.

Vanjski mjestni odbori ili pouzdanici voditi će evidenciju o namještanju naučnika u njihovu kotaru, te će podnašati ravnateljstvu društva u Zagrebu svaka tri mjeseca izvještaj o napredku nauke obrta ili trgovine, o moralnom ponašanju i o polazku škole. U slučaju odbjegnuća imati će se izvjestiti, dali dotični obrtnik ili trgovac zahtjeva drugog naučnika. U obće ima se izvješćivati o svakoj promjeni, koja bi se naučnikom dogodila, da se uzmoste u glavnim knjigama ubilježiti i evidenciju voditi.

Odbor ili pouzdanici neka nastoje, da budu djeca, koja se pošaju u nauku, za vrijeme dok ne dođu k svom opredjeljenom gospodaru, primjerno gđjedog smještena i obskrbljena najpotreblijom hranom.

Za takav eventualni trošak pobrinut će se mjestni odbori ili pouzdanici. A u skrajnom slučaju, ako se nikako ne bi mogao taj trošak u mjestu podmiriti, mogu odbori, dotično pouzdanici, i ravnateljstva društva potražiti pokriće istoga. Nu nijedan dječak, poslan na nauku, ne smije dulje od 24 sada ostati nenamješten, a trošak njegov ne smije prekoračiti 1 K.

Dječaci, koji opravdano mienjaju svoje gospodare, mogu i dulje ostati na trošku društva, ali jedino po uvidjavnosti odbora ili pouzdanika i ne više od tri dana.

Vanjski mjestni odbori ili pouzdanici sakupljaju članove društva; pobiraju članarinu svakog mjeseca, te ju odpremajju ravnateljstvu društva u Zagrebu uz obitak poštarine.

Svoje moguće troškove, koje bi u dotičnom mjesecu imali, mogu si također odbiti, priloživši račun obložen potvrđami ili namirami.

Članovi su društva:

- a) redoviti, koji plaćaju prinos svaki mjesec 1 krunu;
- b) utemeljitelji, koji jednom za uvijek ili tečajem deset mjeseci plate stolinu kruna (100 kruna);
- c) podupirajući, koji plaćaju najmanje 2 krune godišnje.

Zatim mogu se primati darovi, te u svrhu društva i priredjivati zabave.

Odbori ili pouzdanici se umoljavaju, da nastoje u svom djelokrugu čim više članova društva pribaviti, a i po koju zabavu u korist društva prirediti, novčane zavode najkrajnje imoliti, da i oni ovu plemenitu svrhu u korist i napredak naroda hrvatskoga podpomognu.

Ovaj naputak vriedi ujedno kao poziv, te se p. n. Vaše gospodstvo najuljudnije umoljava, da ustrojite mjestni

odbor za namještanje djece, koja bi pošla u nauku; da nam se ne reče: „drugi mogu sve, a mi ništa“. Radimo ustrajno, a mi smo uvjereni, da će nam rad od Boga blagosloven biti, te milom rodu hrvatskomu koristiti. Znamo, da će i po gdjejkoja ljuta pasti, koja će radino srce poput ljućice zmije uzeti, ali se sjetimo, da ako se hoće rjeđe dočepati, mora i na ubod trna pripravan biti. Drugi rade za svoje, a mi odlučismo također za svoje; pa ako i ne možemo, kako bi htjeli, a mi nastojmo, da ćemo, kako možemo.

Ako pako Vama nebi pošlo za rukom nikako mjestni odbor ustrojiti, a i Vas bi spriečavali neodklonivi razlozi primiti pouzdanicstvo, to Vas najusrdnije molimo, da nam naznačite osobu, na koju da se obratimo.

Sa bratskim — hrvatskim pozdravom kličemo: U ime Boga napried!

Razni prinosi.

Za družbu sv. Cirila i Metoda darovaše preko naše uprave:

Don Drag. Hlađa Lošnj Veliki K 8 40, sabranih na imendan među prijatelji. — Vinko Čuk, c. kr. pisarnički oficijal u Labinu šalje 6 K 15 h sabranih u kući veleč. gosp. Ferd. Hrdy u Sv. Lovreću. — Jan pl. Ljubljavsky šalje 2 K, izposuđenih od g. Kravca, učitelja, koje neće da primi na povratka. — N. N. šalje 1 K 50 h, sabranih u Kašteliru u veselom društvu uz poklik „Živila Hrvatska“. — Sabrano na škakuljici družinih žigica na mjesto baćica K 14 67. Ukupno . . K 32 72 Na račun ove godine izkazano . . 630 35 Sveukupno . . K 663 07

Dječakom pripomoćnomu društvu u Pazinu darovaše preko naše uprave:

Vinko Čuk, c. kr. pisarnički oficijal u Labinu 12 K 80 h sabranih u kući veleč. g. Ferdinanda Hrdy u Sv. Lovreću. Ukupno . . K 12 80 Na račun ove godine izkazano . . 513 40 Sveukupno . . K 526 20

Listnica uredništva i uprave.

Gosp. dopisnice, koji nam pripolaše koji člančić, dopis ili vjest, molimo da se ustrpe i da nam ne zamjere, što nevide priobćenih tih sastavaka, i to radi preobinlosti sarsborskog gradiva, koje želimo uzastopce priobčiti, da nezastare. Sve, što nam je koji poslao, ako je za javnost, biti će po redu priobćeno.

Ovom prilikom molimo naše istomišljenike i prijatelje, da nas odmah o svemu obavijestiti izvole, što se iole važnjega bilo u gradovih bilo na selu dogodilo. Maogi od naših prijatelja zaboravise posve na ovo jedino glasilo hrvatskoga naroda Istre — a koliko znamo — bez naše hotomične krivnje. Tko želi, da nu sastavak dođe čim prije u list, neka ga pošalje ravno na našeg glavnog suradnika g. Matka Mandića u Trstu (Via Chiozza broj 12), a ne više u Pulu, da se tako pristedi vrijeme.

Poziv

na

veselicu,

koju priredjuje

„Hrv. Čitaonica“ u Sv. Petru u šumi

dne 22. studena 1903.

u kući gosp. Marka Kopitara

sa

rjevanjem, sviranjem, tombolom i plesom.

Ulaznina za članove 30 h, a za nečlanove 60 h. Ženske ne plaćaju ulaznina.

Pristup slobodan samo pozvanicima.

Početak točno u 6 sati u večer.

Odbor.